

4 в.п.). Аналогічні тенденції збереглися і у 2004–2005 рр. За вказаний період зафіксовано подальше зростання рівня зайнятості та скорочення масштабів молодіжного безробіття.

IV. Висновки. Отже, на молодіжному ринку праці склалась неоднозначна ситуація. З одного боку, відзначається покращання показників економічної активності (абсолютних та відносних показників зайнятості та безробіття), з іншого – зростає чисельність економічно неактивної молоді. Якщо перше може свідчити про певне покращання ситуації на ринку праці, то друге – навпаки, адже значна частина молодих осіб, що втратили статус безробітних, не знайшовши місця прикладання робочої сили, „здобула” статус економічно неактивних. Передусім, це стосується молодих жінок.

Таким чином, перспективними завданнями держави у сфері регулювання молодіжного сегменту ринку праці мають стати: забезпечення жінкам права на рівну участь в ринку праці; усунення диференціації в оплаті праці в залежності від статі; мінімізація впливу гендерних стереотипів щодо розподілу професій та соціальних ролей; створення сприятливих умов для виконання жінкою репродуктивної функції. Виконання вказаних завдань дозволить досягти швидких по-

зитивних результатів щодо скорочення гендерних диспропорцій на молодіжному ринку праці України.

1. Лібанова Е.М., Лісогор Л.С., Позняк О.В. та ін. Становлення та розвиток ринку праці в Україні – проблеми та перспективи розв'язання: Тематична доповідь // Послання Президента України до Верховної Ради України „Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2003 році”. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004.

2. Лібанова Е., Макарова О.В. Доступ жінок до ринку праці: ситуація сьогодення та можливості розширення / Жінки на ринку праці України: Матеріали національної тристоронньої конференції. – К., 1998.

3. Опиківко В.В., Ткаченко Л.Г. Молодіжний ринок праці України: проблеми та шляхи вирішення. – К.: Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, Український інститут соціальних досліджень, 2003. – 160 с.

4. Лісогор Л.С. Демографічні аспекти розвитку ринку праці // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2006. – Т. 2.

5. Ткаченко Л.Г. Вплив демографічних процесів на формування економічної активності населення // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. – К.: КНЕУ, 2006. – Т. 2.

6. Економічна активність населення України. Статистичний збірник. – К.: Держкомстат України, 2006. – 238 с.

The impact of gender factor on functioning of the youth labour market segment is investigated in the article. The main peculiarities and trends of development and tasks of the state on regulation of the youth labour market are defined in the article.

Михайлюк А.В.

ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ У СИСТЕМІ ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Висвітлюються важливі демографічні тенденції у регіоні. Зокрема, проаналізовано народжуваність, смертність, характер поширення і поглиблення депопуляції, регіональні особливості демографічних процесів.

Ключові слова: демографія, депопуляція, природний приріст населення, коефіцієнт народжуваності, коефіцієнт смертності.

I. Вступ. З розбудовою суверенної України підвищується інтерес до різних аспектів формування її трудового потенціалу як сукупності демографічних, соціальних і духовних характеристик та якостей працездатного населення, що реалізуються або можуть

бути реалізовані в умовах досягнутого рівня розвитку виробничих сил, науково-технічного прогресу і системи відносин, пов'язаних з процесами праці та суспільної діяльності. Основними блоками демографічної підсистеми трудового потенціалу є демографічне відтворення, стан життєвих потенціалів дієздатного населення, стан здоров'я різних категорій та вікових груп населення. Саме тому неабияку роль у вивченні передумов відтворення та використання трудового потенціалу, у тому числі і в регіональному розрізі, відіграють загально демографічні дослідження. Значний внесок у дану галузь дослідження зробили провідні українські вчені М. Долішній, С. Злупко, Е. Лібанова, С. Пирожков, М. Романюк, Л. Семів.

II. Постановка завдання. *Мета завдання:* дослідити демографічну ситуацію в Україні по регіонах. Оскільки невирішеними залишаються питання дослідження змісту відтворювального циклу трудового потенціалу в ринкових умовах, методики комплексної оцінки стану та чинників розвитку трудового потенціалу.

III. Результати. Аналіз демографічної ситуації в Україні за останні роки показує наявність значних деформацій у розвитку її народонаселення: це стрімке зниження народжуваності, зростання смертності і, як правило, скорочення населення України (рис 1.)

Все менш стабільною стає сім'я як один із найголовніших осередків суспільства. Доречно зазначити, що істотний вплив на народжуваність має низький рівень життя, високий рівень безробіття серед жінок, зростання чисельності трудових міграцій населення за кордон, зокрема жінок репродуктивного віку в зарубіжні країни.

Різке зменшення населення спричинює зростання відношення непрацюючих осіб до працюючих, що може підірвати можливість фінансування різноманітних соціальних програм. Віковий склад також вселяє тривогу: працездатне населення на Україні становить

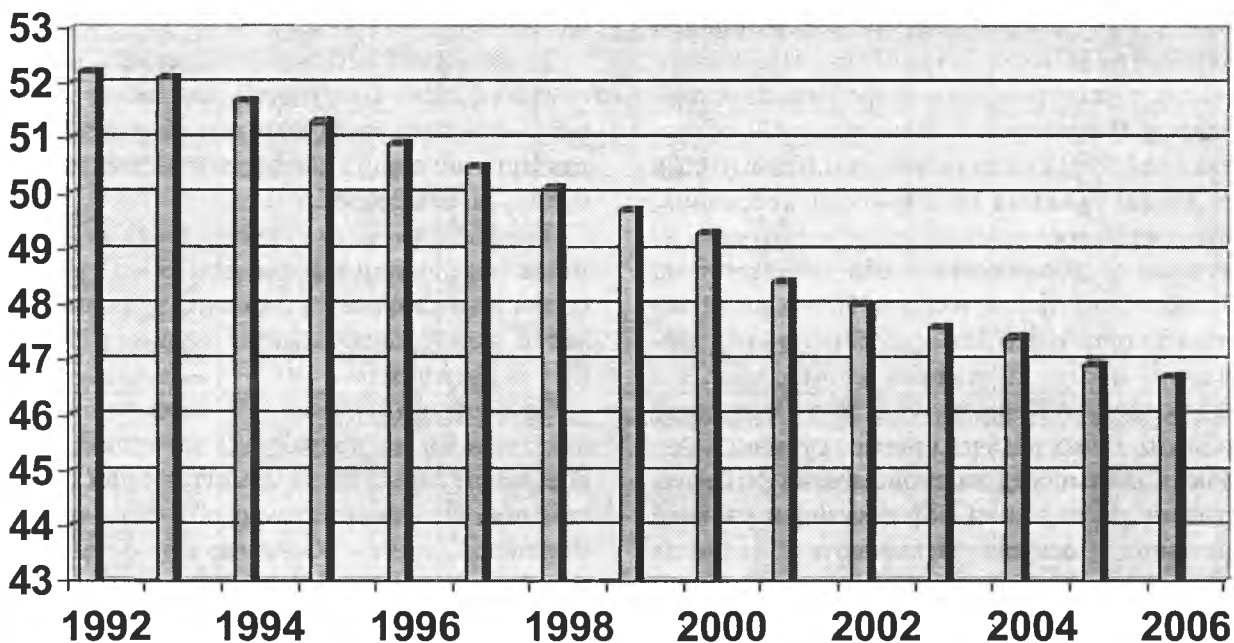

Рис. 1. Динаміка чисельності населення України за 1992–2006 роки

На 1 серпня 2006р. в Україні, за оцінкою Державного комітету статистики, кількість наявного населення становила 46741,1 тис. осіб. Упродовж січня–липня 2006р. кількість населення зменшилась на 188,4 тис. осіб, або на 7 осіб на 1000 населення.

Загальне скорочення населення відбулось виключно за рахунок природного скорочення – 195,1 тис. осіб. Порівняно з січнем–липнем 2005р. природне скорочення зменшилось на 33,0 тис. осіб, або з 8,3 до 7,2 особи у розрахунку на 1000 жителів. [7]

Посилюється диспропорції у відтворенні населення між різними, часом сусідніми, регіонами країни. Типовою стає однодітна сім'я, що в перспективі не зможе забезпечити навіть простого відтворення населення.

лише 58%, 24% – це люди, старші працездатного віку, а 18% – мають молодший від працездатного віку.

Ще один дуже важливий чинник демографічної кризи–міграція населення (насамперед дуже висока еміграція з України). Структурна перебудова економіки, банкрутство та ліквідація низки підприємств, зупинка виробництва призвели до істотного звільнення робочої сили, яка неспроможна працевлаштуватись в Україні. Тому регульована трудова міграція надлишкової на цей момент робочої сили повинна стати ефективним засобом раціонального використання трудового потенціалу України. Але на сьогоднішній день країна є державою-експортером робочої сили, оскільки за даними

офіційної статистики, кількість українців, які виїжджають працювати за кордон, у середньому в 10 разів вища за кількість іноземців, які приїжджають в нашу країну. За підрахунками фахівців, за межами держави працює від 1 до 3 млн. осіб працездатного населення України. Оскільки кількість працездатного населення країни становить 20-25 млн, можна полічити, що приблизно 10 відсотків із них працює за кордоном. В регіональному розрізі за останні 5 місяців 17 регіонів мали від'ємне сальдо міграції, яке було найбільшим в Кіровоградській області (- 1,6 тис.)

Невідповідність попиту на робочу силу її пропозиції у територіальному розрізі зумовлює значну міжрегіональну диференціацію зареєстрованого безробіття. Найвищий рівень зареєстрованого безробіття спостерігався у Рівненській і Тернопільській областях (по 4,5%), а найнижчий – у м. Києві (0,4%).

Навантаження незайнятого населення, яке звернулося за сприянням у працевлаштуванні до державної служби зайнятості, на 1 вакансію в цілому в серпні 2006р. не змінилося та становило 3 особи. За регіонами значення цього показника коливалося від 0,2 особи у м. Києві до 14 осіб у Черкаській області. Демографічні процеси суттєво впливають насамперед на економічний розвиток регіону через умови формування трудового потенціалу, оскільки визначають контингент населення працездатного віку. Для покращення демографічної ситуації необхідно визначити фактори, які на неї впливають. У практиці сучасного соціально-економічного аналізу важливим є завдання – аналіз демографічної ситуації країни в цілому, а також диференційовано за окремими регіонами, оскільки на їх демографічну ситуацію можуть впливати різні фактори – і позитивні, і негативні. Причому в межах України рівень відтворення населення по регіонах неоднаковий. (табл. 1).

Комплексний аналіз може бути зроблений на основі міжрегіональних демографічних порівнянь при використанні „методу відхилень”. Цей метод дає змогу обчислити комплексний коефіцієнт вагомості відхилень рівнів показників демографічного розвитку регіонів, на основі якого визначають сукупний рейтинг регіону.

Із зменшенням розміру відхилень показника демографічного розвитку в окремих

регіонах від максимального його рівня (при позитивному значенні зростання показника), мінімального рівня (при негативному значенні зростання показника), в сукупності регіонів комплексний коефіцієнт вагомості відхилень зменшується. Чим нижчий цей коефіцієнт, тим вищий рівень демографічного розвитку регіону, а це свідчить також про його високий рейтинг.

Для проведення рейтингового аналізу демографічної ситуації регіонів України були відібрані такі показники:

А) які мають позитивне значення:

– коефіцієнт народжуваності, кількість прибулих, рівень зайнятості, середньомісячна заробітна плата.

Б) які мають негативне значення:

– коефіцієнт смертності, коефіцієнт дитячої смертності, коефіцієнт пенсійного навантаження, щільність населення, кількість вибулих, рівень безробіття.

Коефіцієнти вагомості відхилень за окремими показниками формують комплексний коефіцієнт вагомості відхилень, за розміром якого встановлюють місце окремого регіону у їх сукупності.

За даними (таблиці 2) 1 перше місце за включеними до розрахунку комплексного коефіцієнту показника демографічної ситуації посідає Закарпатська область, друге – Волинська, третє – Київська, а на останньому місці – Сумська область.

Згідно з проведеним рейтинговим аналізом регіони можна поділити на три групи.

1 група – регіони з високим рівнем демографічної ситуації. Це – Закарпатська, Волинська, Івано-Франківська, Полтавська, Вінницька, Рівненська області.

2 група – регіони з середнім рівнем демографічної ситуації. Це – Дніпропетровська, Львівська, Одеська, Харківська, Запорізька, Херсонська, Миколаївська, Житомирська, Донецька області.

3 група – регіони з низьким рівнем демографічної ситуації. Це – Черкаська, Чернівецька, Тернопільська, Хмельницька, Чернігівська, Луганська, Кіровоградська та Сумська області.

У західному регіоні завдяки великому відсотку сільського населення, збереженим історичним і культурним традиціям, релігійним особливостям зберігається високий коефіцієнт народжуваності. Сприятлива еко-

Коефіцієнт народжуваності, смертності та природного приросту населення по регіонах у 2004 р.

	На 1000 жителів					На 1000 народжених померло дітей віком до 1 року*
	народжених	померлих	природний приріст	шлюбів	розлучень	
Україна	9	16	-7	5,9	3,6	9,6
Автономна республіка Крим	9	15	-6	5,7	4	9,1
області						
Вінницька	9	16,9	-7,9	5,7	3,5	8
Волинська	11,9	14,5	-2,6	6,3	2,8	7,8
Дніпропетровська	8,9	17	-8,1	5,8	4,1	10,6
Донецька	7,6	17,5	-9,9	5,5	3,8	12
Житомирська	9,8	18,3	-8,5	5,9	3,8	9,4
Закарпатська	12,4	12,4	-	6,4	2,3	8,4
Запорізька	8,5	16,3	-7,8	5,6	3,9	10,1
Івано-Франківська	10,7	12,9	-2,2	6,6	3,1	10,4
Київська	9	17,6	-8,6	6,3	3,7	8,8
Кіровоградська	8,6	18,3	-9,7	5	4	9,8
Луганська	7,3	17,9	-10,6	5,5	4,1	10,4
Львівська	10,1	13,1	-3	6,3	2,6	10,1
Миколаївська	9	16,3	-7,3	5,5	4,1	8,1
Одеська	9,6	16	-6,4	6	3,6	10,5
Полтавська	7,5	18,4	-10,9	5,2	3,7	7,4
Рівненська	12,5	13,6	-1,1	6,4	2,7	9,6
Сумська	7,2	18,7	-11,5	5	3,6	8,9
Тернопільська	9,9	14,4	-4,5	6,5	3,1	10,9
Харківська	8	16,4	-8,4	5,7	3,9	9,8
Херсонська	9,1	15,5	-6,4	5,3	4	9
Хмельницька	9,1	16,5	-7,4	6,1	3,5	9,4
Черкаська	7,7	18,1	-10,4	5	4,1	8,7
Чернівецька	10,6	13,1	-2,5	6,8	3,4	10,8
Чернігівська	7,5	20,7	-13,2	4,9	3,3	11,2
м.Київ	9,8	10,7	-0,9	7,1	3,9	6,8
Севастополь(м/р)	9,7	14,5	-4,8	8,1	5,1	8,9

Примітка. Таблиця складена за даними Держкомстату України [7]

логічна обстановка, зумовлена невисокою щільністю промислових підприємств знижує коефіцієнт смертності та дитячої смертності удвічі, порівняно з областями з 2 групи.

До неї ввійшли області з відносно сприятливою соціальною структурою, розвинутою помисловою структурою, з високим рівнем заробітної плати, низьким рівнем безробіття. Крім цього, у регіонах спостерігається швидка тенденція старіння населення, що у майбутньому може сприяти виникненню гострого дефіциту трудових ресурсів.

Режим відтворення населення цих областей не забезпечує навіть простого заміщення поколінь.

Щодо регіонів 3 групи, то вони характеризуються низьким рівнем за багатьма показниками, які розглядаються.

IV. Висновки. Таким чином, за допомогою комплексного коефіцієнта можна встановити області з найскладнішою демографічною ситуацією. Перспективи демографічних процесів в Україні безпосередньо залежать від майбутніх тенденцій економічного

Рейтингова оцінка демографічної ситуації в регіонах України

Області	Комплексний коефіцієнт вагомості відхилень	Місце
Закарпатська	4,247	1
Волинська	4,424	2
Київська	4,738	3
Івано-Франківська	4,979	4
Полтавська	5,099	5
Вінницька	5,155	6
Рівненська	5,247	7
Дніпропетровська	5,253	8
Львівська	5,472	9
Одеська	5,536	10
Харківська	5,630	11
Запорізька	5,762	12
Херсонська	5,798	13
Миколаївська	5,874	14
Житомирська	5,908	15
Донецька	6,188	16
Черкаська	6,302	17
Чернівецька	6,410	18
Тернопільська	6,510	19
Хмельницька	6,624	20
Чернігівська	6,857	21
Луганська	6,926	22
Кіровоградська	6,933	23
Сумська	7,193	24

розвитку, успіху проведення соціально-економічних реформ протидії масовому безробіттю, можливостей забезпечення соціального захисту населення.

1. Демографічна криза в Україні. Проблемні дослідження, витоки, складові, напрями протидії/ НАН України. Інститут економіки; за ред. В.С. Стешенко.– Київ 2001. – 560 с.

2. Куліков Г.Т. Оплата труда в Украине. – Київ 1996. – с. 29/

3. Статистичний щорічник України за 2004р./ За ред. О.Г. Осауленка – К.: Видавництво „Консультант”, 2004. – 631с.

4. Українське суспільство 1994-2004: соціологічний моніторинг/ За ред. Н.Паніної.– К.: „Заповіт”, 2004.– 64 с.

5. Матеріали Івано-Франківського обласного управління статистики. Івано-Франківськ 2005.

6. Економічна статистика. – 2005. – № 11.– Міжнародний центр перспективних досліджень.

7. Дані державного комітету статистики у 2006р.: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Important demographic tendencies in the region. In particular, the birth rate, mortality, character of expansion and intensification of depopulation, internal regional features of demographic processes are analysed.